

Шао Ці

аспірантка кафедри музичного мистецтва і хореографії
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна
E-mail: 996075360@qq.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-5117-9105>

Художньо-ментальний профіль музичного навчання в теорії і практиці підготовки майбутніх викладачів мистецьких дисциплін

Статтю присвячено проблемі актуалізації художньо-ментальних аспектів музичного навчання, зумовлених особливістю багатофункціональності музики, які вона виконує у суспільстві. Уточнено феномен художньої ментальності, показано зміст та функціональність художньої ментальності в педагогічних дослідженнях і в різних ракурсах наукового дискурсу.

Мета статті – розкрити феномен художньої ментальності в проєкції теорії і практики підготовки майбутніх викладачів мистецьких дисциплін, зокрема викладання гри на фортепіано. Представлено результати теоретичного дослідження щодо проблем музичної психології, екстраполяції її постулатів у теорію і практику музичного навчання, підготовку майбутніх викладачів мистецьких дисциплін взагалі та фортепіано зокрема.

У межах педагогічного дослідницького підходу у статті розглядається музичне навчання не лише як передавання знань і навичок, а і як процес, у якому поступово формуються самопізнання, емоційні й естетичні судження, а також здатність до саморегуляції (Zimmerman, 2002). З огляду на міждисциплінарну перспективу психології мистецтва, педагогічної психології та музичної педагогіки, а також на емпіричні дані китайських та українських учених, міжнародних досліджень у статті аналізується художньо-психологічний та ментально-оздоровлювальний контент музичного навчання взагалі та його педагогічне значення в підготовці майбутніх викладачів фортепіано та інших музичних дисциплін зокрема.

Окреслено значущість художньої ментальності в підготовці майбутніх викладачів музичних виконавських дисциплін, а саме фортепіанного виконавства. Наголошено на потенціалі полімодальної виконавської творчості, зокрема на значущості хорового співу і диригентсько-хорової підготовки для студентів-піаністів.

Представлено результати теоретичного дослідження щодо проблем музичної психології, екстраполяції її постулатів у теорію і практику музичного навчання. Крізь призму компетентнісного підходу визначено значущість і функціональність художньо-ментального змісту музичних творів, структурних та інституційних аспектів практичної підготовки майбутніх викладачів фортепіано, серед яких – художньо-світоглядні та культурні цінності (етномоментальні, культурно-ідентифікаційні), професійні якості (творча самореалізація, емоційний досвід), досвід застосування музичних творів як ресурсу створення позитивного та піднесеного середовища навчання і його впливу на особистість через синергію художності та професійних інтенцій учасників освітнього процесу.

Визначено функції художньо-ментальної компетентності: художньо-світоглядну, емоційно-репрезентативну, інтерпретаційно-самовиражальну, функцію ментального оздоровлення і духовної безпеки.

Ключові слова: художня ментальність, музичне мистецтво, музична психологія, мистецька освіта, майбутні викладачі мистецьких дисциплін, майбутні викладачі фортепіано, художньо-ментальна компетентність.

Вступ. У сучасній практиці підготовки майбутніх викладачів музичних дисциплін, зокрема гри на фортепіано, більшою мірою звернено увагу на технічно-виконавську майстерність. Широкий спектр функцій, які виконує мистецтво в суспільстві, останнім часом актуалізував дослідження художньо-світоглядного характеру. Ідеться про здатність мистецтва підтримувати духовну безпеку особистості, збалансовувати емоційні ресурси й емоційний стан у складні часи глобальних зрушень. Зазначене потребує застосування художньо-ментального потенціалу мистецтва як культурно-історичного явища та здатності майбутніх викладачів застосовувати цей потенціал в освітньому процесі. У контексті

зазначеного актуалізується проблема застосування результатів досліджень у галузі педагогічної психології та мистецької освіти в їх взаємозв'язку як чинника створення позитивної атмосфери навчання музичного мистецтва. Ідеться про певний структурний зсув освітньої парадигми – від орієнтації на результати й показники успішності до комплексної уваги щодо психологічного розвитку, емоційного благополуччя та становлення суб'єктності здобувача освіти під час навчання музичного мистецтва.

У цьому трансформаційному контексті музичне навчання розглядається не лише як процес формування навичок, а і як важливий освітній простір генерування психічних структур особистості, розвитку її естетичної здатності («естезис особистості», Лі Цзяої, 2016) та залучення особистості до духовного світу людства, зображеного засобами мистецтва (Реброва, 2023).

Зазначені аспекти представлено в наукових розвідках учених Китаю, України та Європи, у яких освітлюються різні аспекти музичного навчання крізь призму полімодальності, синергії психології, музичної психології, музикознавства, музичної педагогіки. Такий симбіоз наукових дискурсів стосовно музичного навчання актуалізував феномен художньої ментальності. Цю категорію докладно розкрито в дослідженні О. Ребрової, яка інтерпретує її як «...сукупність художніх параметрів (художнього методу, образів-символів, засобів художнього відображення дійсності тощо), психологічних станів епохи, що відбиваються в домінуючих стилях, напрямках, видах мистецтва, художніх типах світловідчуття та світогляду» (Реброва, 2023: 287–288). Цей феномен охоплює художню свідомість, мислення, сприйняття мистецтва крізь призму сформованих культурних цінностей, певних стереотипів, а також на основі тих функцій, яке мистецтво відіграє у розвитку культури в певному часопросторовому діапазоні. На сьогодні актуалізовано проблему духовної безпеки особистості та її культурної ідентичності в глобалізаційному просторі, що загострює питання її ментального здоров'я.

Представлені актуальні аспекти зумовлюють теоретичне осмислення та практичний вихід на педагогічний процес підготовки майбутніх викладачів мистецьких дисциплін, здатних застосувати весь потенціал музичної спадщини у розв'язанні поставлених завдань мистецької освіти. У зв'язку зі зростанням уваги до проблем ментального здоров'я в глобальних освітніх системах функції музичної освіти зазнають переосмислення, що актуалізує проблему формування спеціальних компетентностей педагогів. Зокрема, ми виокремлюємо художньо-ментальну компетентність майбутніх викладачів фортепіано.

Мета та завдання дослідження. Мета статті – розкрити феномен художньої ментальності в проєкції теорії і практики підготовки майбутніх викладачів мистецьких дисциплін, зокрема викладання гри на фортепіано. Представлено результати теоретичного дослідження щодо проблем музичної психології, екстраполяції її постулатів у теорію і практику музичного навчання та в підготовку майбутніх викладачів фортепіано.

Завдання статті – узагальнити теоретичні основи досліджень, які стають ґрунтом висвітлення художньої ментальності як ресурсу підготовки майбутніх викладачів фортепіано, що відповідають актуальним викликам сьогодення та різноманітним функціям мистецької освіти в полікультурному контексті.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалами для теоретичного дослідження стали доробки китайських та українських учених, а також психологічні праці зарубіжних науковців, які прямо або опосередковано стосуються проблем художньої ментальності в мистецькій освіті.

Матеріалом також слугувала практика професійної підготовки майбутніх учителів фортепіано в Університеті Ушинського. Аналіз змісту такої підготовки було здійснено на засадах власного виконавського досвіду автора.

Методами були: аналіз наукових джерел китайських та європейських авторів щодо особливостей музичної психології як основи художньої ментальності; узагальнення результатів дослідження з музичної педагогіки у фокусі художньої ментальності; класифікація ключових характеристичних ознак фахової підготовки майбутніх викладачів фортепіано та теоретичне моделювання функцій художньо-ментальної компетентності майбутніх викладачів мистецьких дисциплін. Представлений аналіз дав можливість класифікувати методологічну основу подальших досліджень у художньо-ментальному профілі професійної підготовки майбутніх учителів фортепіано.

Результати дослідження. Відповідно до поставлених завдань та визначеної мети було розглянуто кілька актуальних концепцій із позиції психології мистецтва. Так, наприклад, Rudolf Arnheim (1974) зазначав, що розуміння мистецтва за своєю суттю є «перцептивним мисленням», а мистецька діяльність активізує цілісні структури сприйняття. Запропонована ним теорія «сприйняття як мислення» створила методологічне підґрунтя для осмислення художньо-ментальної структури музичного навчання. Сприйняття мистецтва та художнє мислення як різновид віднесено до ментальних структур науковцями О. Ребровою (2014), Л. Джулай (2003), О. Оганезовою-Григоренко (2009) та ін.

Хоча Arnheim не був музичним психологом, його гештальт-теорія широко застосовується для визначення й інтерпретації різноманітних музичних структур. Так, наприклад, навчання музичного мистецтва є не лише процесом засвоєння певних технічних умінь, а й поступовим заглибленням у складне мистецтво глибокого сприйняття його структур. Теорія Arnheim надає базове пояснення художньо-ментальної здатності в контексті компетентнісного підходу, а саме: мистецька компетентність не є абстрактним феноменом, а ґрунтується на здатності до структурного сприйняття, тобто сприйняття та розрізнення різноманітних диференціальних конструктів, пов'язаних із формою твору. Це дає змогу під час сприйняття відчувати динамічну рівновагу музичного твору, що становить психологічну основу музичності в освіті як особистісної якості. Таким чином, саме сприйняття має внутрішню структуру, яка передбачає цілісне, формалізоване та динамічне відображення. Якщо музичне навчання зосереджується суто на базовій технічній підготовці, ігноруються структурна напруга та напрям музичної фрази, унаслідок чого розвиток здобувачів обмежується технічним рівнем і не переходить на рівень художньо-ментальної організації. Розуміння музики не є механічним накопиченням знань, а формується в процесі слухання й виконання, коли цілісна структура організовується на рівні сприйняття та самосприйняття, рефлексії.

У зазначеному контексті варто згадати теоретичні позиції Л. Виготського (Vygotsky, 1971) як одного із засновників психології мистецтва. Він зазначав, що мистецький досвід є процесом реконструкції емоції та смислу. Мистецька діяльність є не пасивним сприйняттям, а актом психічного перетворення. Отже, переводячи зазначене в площину музичної педагогіки, вкажемо, що сутність музичного навчання полягає не лише в оволодінні технікою, а у формуванні художньо-ментальної структури, яка охоплює організацію сприйняття, емоційні механізми та генерування психологічного смислу твору, що стає у подальшому основою його інтерпретації як ментального процесу.

Переходячи до практики, наведемо конкретні аспекти, пов'язані з фортепіанним виконавством, які можуть торкатися проблем виконавства різних видів музичної творчості. Так, наприклад, у процесі музичного навчання сценічна поведінка, самовираження та довготривала наполегливість здобувачів освіти значною мірою зумовлюються дією певних психологічних механізмів, а саме це воля, мотивація, образне мислення, натхнення тощо. Це психічні властивості також мають індивідуальне ментальне походження. Вони можуть формуватися під впливом певної культури, музичної виконавської школи, а також загального виховання особистості.

Суголосним до висвітленої проблеми є психологічний аспект самоефективності. З позиції педагогічної психології ця проблема представлена концепцією А. Bandura. Він у своїй теорії самоефективності (Self-Efficacy) (1977) обґрунтував постулат, згідно з яким суб'єктивні переконання особистості щодо власних базових здібностей безпосередньо впливають на кінцевий результат діяльності. Самоефективність визначає рівень мотивації, інтенсивність зусиль, наполегливість у подоланні труднощів і характер емоційних реакцій індивіда. Навчальна мотивація тісно пов'язана з переживанням успіху.

Якщо перевести ці властивості у площину художньої ментальності, то отримуємо характеристики, що є психічними структурами, які формуються у здобувачів мистецької освіти в процесі музичного навчання й охоплюють сприйняття, емоції, пізнання, творчість, самоефективність та інші психологічні виміри, зумовлені особливістю організації опанування мистецтва, зокрема, на рівні його відтворення. На рівні сприйняття також працюють ці механізми, але формуються та закріплюються вони краще саме в процесі творчої діяльності.

У художньо-ментальних характеристиках можна окреслити ознаки, що відрізняють їх від загальних показників психічного розвитку:

1. Структурність: емоційне переживання, естетичне судження та творче вираження в процесі музичного навчання виникають не як ізольовані реакції, а як результат взаємодії форми та змісту музичного твору, його сприйняття, опанування й відтворення.

2. Динамічність: психологічний досвід опанування музичного мистецтва динамічне формується й не зводиться до простої реакції на стимул (зокрема, тривоги чи напруження). Неможливо сформулювати музичне / художнє мислення «тут і зараз»: це пролонгований в часі процес, зумовлений поступовим ускладненням репертуару, що вивчається. Нерідко ми бачимо приклад, коли маленька дитина грає складний, віртуозний твір, нібито технічно все досконало, але заглибленого процесу в образ, його розуміння та інтерпретація відсутні. Часто таке ми бачимо в музичному навчанні дітей у Китаї.

3. Творчість: художньо-ментальні прояви в музиці пов'язані не лише з внутрішнім переживанням, а й із зовнішнім виявом, зокрема імпровізацією, творчою діяльністю та виконавством. Незалежно від свідомого бажання чи специфіки артистичного підходу піаністи грають емоційно та натхненно, і ця емоційність передається слухачеві, збагачуючи його чуттєвий досвід.

Здатність до розуміння музичної твору розглядається як фундаментальна основа формування художньо-ментальних характеристик. Музичні емоції – когнітивно-емоційний процес опрацювання й охоплення твору, зумовлений напрямом мелодії, ритмічною напругою та гармонічною структурою. У дослідженні Чжан Чжаньюе (张展悦, 2025), присвяченому структурному аналізу музичного твору в площині його педагогічного потенціалу, зокрема щодо підвищення розуміння музики через роботу з партитурою, автор зазначає, що структура музичного твору є не лише об'єктом пасивного сприйняття студентами, а й джерелом активізації музичного мислення та творчого потенціалу. Поглиблений структурний аналіз дає можливість не тільки зрозуміти, як композитор майстерно використовує мелодію, гармонію і ритм, але й розвивати власні творчі здібності на цій основі. Отже, у музичній освіті структурно-когнітивна компетентність є не лише проявом технічної підготовки, а й когнітивною передумовою становлення художньо-ментальної сфери особистості музиканта-виконавця.

Іншою проблемою стає естетичний початок музичного твору, його розуміння, відчуття відповідно до автентичності його створення. Ідеться про культуровідповідність, стилевідповідність, художній світогляд композитора й екстраполяцію усього об'єктивного в коло власної художньої ментальності. У цьому питанні важливу роль відіграє саме музичне навчання.

У практиці навчання цілі музичної освіти зазвичай зводяться до чотирьох критеріїв: технічна майстерність, точність виконання, конкурсні результати та вступ до наступного освітнього рівня через ускладнення репертуару. Саме по собі таке визначення цілей не є хибним, однак проблемою стає те, що вони визнаються єдино значущими. Здатність до емоційної саморегуляції, творчого самовираження, естетичного судження та формування ідентичності залишається «прихованою» ціллю без чітких програмних індикаторів і механізмів оцінювання. Отже, з погляду феноменології художньої ментальності в практиці музичного навчання їх недостатньо. Акцентування на технічній зрілості та вдосконаленості не супроводжується розумінням емоційної логіки твору, його смислу, закладеного композитором. Нерідко складні твори виконуються без емоційної стабільності й відповідності до образу, а високі конкурсні досягнення поєднуються із втратою внутрішньої мотивації до музики. Ідеться не про індивідуальні недоліки, а про структурний дисбаланс у проєктуванні освітніх цілей. Унаслідок цього виникає парадокс: зміст навчання є мистецьким, тоді як його цілі залишаються суто технічними. У межах певних високих, але стереотипних уявлень щодо оцінювання гри конкурсанти, концертних виконавців студенти орієнтуються на канонічні версії, авторитетні інтерпретації та конкурсні критерії оцінювання. Тривала орієнтація на «правильну відповідь» сприяє уніфікації інтерпретацій і звуженню виражальних моделей самовираження в інтерпретації. Це стосується ментальних процесів, оскільки у їх основу покладено стереотипи сприйняття, оцінювання та відтворення.

Мистецтво за своєю природою є багатозначним і поліфункціональним. Водночас сучасні освітні системи навчання мистецтву є різними. Більш унормованою та методично оформленою є модель навчання музичного мистецтва в українських мистецьких школах. Підготовка майбутніх викладачів фортепіано в університетах та академіях реалізується за певним стандартами. У Китаї така система щодо навчання учнів є достатньо вільною, оскільки наявна перевага приватному навчанню.

Зазначене порівняння також впливає і на систему оцінювання. Під час оцінювання нерідко знижують оцінку за неточність, текстові помилки, темпові порушення тощо. Це одразу чуто і береться до уваги конкурсною комісією. У Китаї також стереотипно високо оцінюється віртуозність виконання. Разом із тим музика є високоемоційним і смислотворчим видом мистецтва, отже, питання оцінювання глибини емоційного переживання є також актуальним. Вимірювання рівня естетичного розуміння не має чітких критеріїв. Зрілість самовираження фактично не підлягає системній діагностиці. Через складність кількісного виміру остання поступово маргіналізується. У довгостроковій перспективі формується когнітивна установка, за якої музика ототожнюється з технічним виконанням, а не з побудовою емоційних структур і смислів. Така когнітивна деформація трансформує навчальну мотивацію, впливаючи як на художньо-ментальну організацію, так і на особистісний розвиток. За відсутності глибинного смислотворення професійна компетентність не переходить на творчий рівень.

У сучасному освітньому середовищі музичне навчання тісно пов'язане з конкурсами, іспитами та публічними виступами. Культурологічний контекст підготовки до них представлений у дослідженні Ван Лу (2021). Дослідниця визначає значущість феномену художньо-естетичного світосприйняття, яке відбувається і на формуванні вміння інтерпретувати твір на відповідному художньо-ментальному рівні саме під час конкурсних і публічних виступів. У культурі, орієнтованій на результат, хвилювання часто інтерпретується як «тиск розвитку» чи «необхідний етап професійного становлення», проте за відсутності системної психологічної підтримки це перетворюється з короткочасного стимулу на хронічну структурну проблему. Дослідження Manli Hu (2024) показало, що висока самоєфективність і внутрішня

мотивація істотно знижують рівень тривожності, однак у сучасній практиці формування мотиваційної структури часто ігнорується. Тривале перебування в умовах високого емоційного напруження, тиску спричиняє орієнтацію на зовнішню оцінку, надмірний страх помилки формує зневіру в себе. Навпаки, якщо стимулювати відчуття естетичного задоволення, захоплення позитивними емоціями образу твору, то й невдачі не стають психічними перешкодами для інтерпретації і виконання на сцені. Ну Манлі (2024) вказує, що ототожнення своїх можливостей лише з результатами призводить до двох наслідків: успішні студенти стають залежними від досягнень, формуючи умовну самооцінку. Ті ж, хто зазнає невдач, схильні до сумнівів у власних здібностях. Музика як простір емоційного вираження в умовах надмірного тиску перетворюється на джерело тривоги. За систематичного ігнорування емоційного виміру художньо-ментальний рівень не може сформуватися цілісно. У конкурсах і публічних виступах акцент на стабільності, точності та безпомилковості формує установку на контроль, а не на естетичне втілення образу та художнє самовираження.

Зазвичай музичні заняття з фортепіано зосереджуються на репродукції тексту твору та вдосконаленні технічної виконавської вправності студента. До цього ж стильова відповідність може просто імітуватися. Емоційна рефлексія та індивідуальне виконавське самовираження як художньо-ментальні структури залишаються на репродуктивному рівні, що рідко переходить до творчого, динамічного рівня виконання творів.

На протипагу такому процесу метою занять має виступати сформованість художньо-ментальної компетентності. З позиції психології мистецтва творча здатність є ключовим індикатором зрілості студента-виконавця. Зрілість художньо-ментальної сфери передбачає автономне самовираження, смислотворення та креативну трансформацію особистості: від позиції учня до становлення майстра – творчого суб'єкта мистецької діяльності. Художньо-ментальні характеристики в такому ракурсі стають основою виконавської інтерпретації образу твору. А з погляду освітнього педагогічного процесу формування художньо-ментальної компетентності є процесом об'єктивації загально-естетичних мистецьких цінностей та їх екстраполяції в особистісний досвід і досвід художньо-образних репрезентацій (Ю Янь, 2023). Художньо-образні репрезентації у дослідженні Ю Янь розглядаються як атрибут художньо-ментального досвіду, якому властива полімодальність. Остання пов'язана з ризомністю художнього мислення та здатністю застосовувати різні модуси сприйняття та відтворення художнього образу. Як пише Ю Янь, художньо-образні репрезентації «...спираються на складні полімодальні властивості особистості щодо сприйняття та відтворення художніх образів, вони мають функції кодів пам'яті, еталонів сприйняття, художньо-атрибутивних стереотипів, які засновані на досвіді спілкування з мистецтвом деякого просторово-часового діапазону» (Ю Янь, 2023: 70).

Для нашого дослідження важливим були функції художньо-образних репрезентацій, а саме «перцептивно-смілова, емоційно-оцінна, перформативно-творча», які дослідниця екстраполює у фортепіанну підготовку майбутніх бакалаврів музичного мистецтва й визначає структуру художньо-образних репрезентацій.

На нашу думку, профіль художньої ментальності в підготовці майбутніх викладачів фортепіано розглядається також у площині функцій, суголосних означенням Ю Янь, оскільки самі по собі репрезентації – це і є психічні структури, що формують досвід особистості завдяки сприйняттю, емоційному переживанню та запам'ятовуванню певних подій, а також їхньої образно-смілової ролі в житті людини.

У нашому дослідженні актуалізовано художньо-ментальну компетентність майбутніх викладачів фортепіано, що охоплює художньо-світоглядну, емоційно-репрезентативну й інтерпретаційно-творчу функції. Оволодіння художньо-ментальною компетентністю дає змогу майбутнім викладачам фортепіано застосовувати зазначені функції в музичному навчанні та здійснювати роль психологічного фасилітатора у співтворчості зі своїм учнем.

Визначені функції художньо-ментальної компетентності майбутніх викладачів фортепіано не будуть повними, якщо ми не звернемо увагу на актуальність ментального здоров'я в контексті функцій самого мистецтва.

Цікавим і важливим є погляд на ментальність здоров'я крізь призму естетичності та духовної піднесеності. У рандомізованому контрольованому дослідженні, опублікованому в журналі *BMC Psychology*, Feng Yingjie & Wang, Mingda (2025) дійшли висновку, що музикотерапія суттєво підвищує емоційну стійкість, суб'єктивне благополуччя та професійну придатність. Це свідчить про те, що музична емоційна реакція є результатом інтеграції багаторівневих механізмів і має терапевтичний ефект: восьмижневе музичне втручання значно підвищило емоційну резильєнтність і суб'єктивне відчуття благополуччя учасників, що підтверджує вплив музики не лише на короточасні емоційні стани, а й на довготривалу трансформацію психологічної структури особистості.

У структурі художньо-ментальної сфери емоційний та естетичний рівні становлять її ключовий творчий механізм. Музичні емоції не зводяться до простої моделі «стимул – реакція». Отже, в освітньому вимірі музичне навчання є не лише процесом формування навичок, а й важливим шляхом становлення художньо-ментальної організації та конструювання емоційної структури самої особистості, що впливає на її духовну стійкість та безпеку. Ян Цзінь та Сяо Янь (杨静 & 肖艳, 2026) розглядають естетику як педагогічний ресурс розвитку мислення, при цьому застосовують арттерапевтичні технології.

Наведемо ще один приклад: Jing Jiang (2024) опублікував у журналі PLoS ONE свої результати дослідження, присвяченого впливу навчання музиці на психологічний розвиток учнів із посередницькою роллю самоефективності та самооцінки. У вибірці взяли участь 326 студентів; за допомогою моделювання структурних рівнянь було проаналізовано шляхи впливу музичного навчання на психічне здоров'я. Результати засвідчили, що музичне навчання є статистично значущим позитивним предиктором рівня психічного здоров'я (β є значущим), а самоефективність і самооцінка виконують медіаторну функцію. Це дослідження вперше на великій вибірці емпірично верифікувало психологічний механізм впливу музичного навчання, доводячи, що музична освіта не лише безпосередньо покращує емоційні стани, а й чинить довготривалий ефект через посилення внутрішніх психологічних ресурсів. Отже, простежується послідовний ланцюг: музичне навчання – підвищення самоефективності – покращення психічного здоров'я.

На вищому рівні художньо-ментальної структури самовираження, самоефективність та ідентичність формують творчий механізм музичного навчання. Дослідження свідчать, що музичне тренування не лише стимулює розвиток творчого мислення (Yang Shuti, 2025), а й підвищує самоефективність через досвід успіху та цикли зворотного зв'язку. Позитивні результати в самовираженні також відіграють ефект ментально-оздоровчої підтримки.

Китайські дослідники також вказують на ефективність музикотерапії. Зокрема, 魏双双 (Вей Шуаншуан, 2023), 赵芳 & 贲严休谟 (Чжао Фанг та Бен Яньсюмо, 2025) та ін.

Важливим є також методичний і технологічний аспекти музичної терапії, зокрема, в контексті інтеграції видів діяльності. На практиці в куррикулумах Університету Ушинського (Одеса) підготовка майбутніх викладачів фортепіано передбачає паралельну підготовку з вокалу, диригування, співу. Диригування розкриває мануальний апарат, а спів навчає діафрагмальному диханню. У зарубіжних дослідженнях також зустрічаємо обґрунтування зазначених видів інтеграції (JoYu Lee, Hanne Mette Ridder & Charlotte Lindvang (2025); 郑洁 & 郑玮 (Чжен Цзе & Чжен Вей), 2025).

З огляду на зазначене звертаємо увагу на доробки щодо інновацій мистецької освіти (Реброва, 2014), застосування нових методів саме у фортепіанній підготовці майбутніх викладачів, які будуть здатні займатися в умовах інклюзії, в умовах роботи з акцентом на ментальне здоров'я особистості, використовуючи ментально-оздоровчий потенціал музичного мистецтва взагалі та фортепіанної літератури зокрема.

З огляду на зазначене вводимо ще одну функцію художньо-ментальної компетентності – функцію ментального оздоровлення.

Висновки. Музична освіта є не лише системою формування навичок, а й системою художньо-ментального структурування і становлення суб'єктності в професійній сфері, зокрема в підготовці майбутніх викладачів фортепіано. Художня ментальність є сучасним поняттям, що відбиває сутність широкого спектра функціонування мистецтва в суспільстві в різних культурах та епохах, яке є конгломератом сприйняття, мислення, переживання, стереотипів ставлення та відтворення художніх образів відповідно до сформованих ціннісних уявлень та інтенцій творчого самовираження й самореалізації. Охоплення функцій мистецтва та їх екстраполяція в музично-освітній процес передбачають формування художньо-ментальної компетентності. У підготовці майбутніх викладачів фортепіано така компетентність дає змогу застосовувати педагогічний потенціал фортепіанних творів у різних фокусах музичного навчання.

Уведення художньо-ментального виміру в інституційний процес навчання й оцінювання є фактором ефективного впливу на формування художньо-ментальної компетентності, яка виконує в цілісній професійній підготовці такі функції: художньо-світоглядну, емоційно-репрезентативну, інтерпретаційно-творчу та функцію ментального оздоровлення і духовної безпеки.

Література

Ван Лу. Підготовка майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування художньо-естетичного світосприйняття особистості засобами фортепіанної музики : дис. ... доктора філософії : 014. Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2020. 291 с.

Джулай Г. А. Музична ментальність: соціально-філософський аналіз : автореф. дис... канд. філософ. наук : 09.00.03. Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2003. 24 с.

Оганезова-Григоренко О. В. Формування професійного менталітету майбутніх вокалістів у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2009. 235 с.

Реброва О. Є. Художньо-естетичні інновації мистецької освіти в підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2014. № 4 (129). С. 13–25. DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2019-4-2>.

Реброва О. Теоретичне дослідження художньо-ментального досвіду в проекції педагогіки мистецтва : [монографія]. Друге видання, перероб. і доп. Суми : ФОРМ Цьома С. П., 2023. 310 с. DOI: <https://doi.org/10.24195/Rebrova2023>.

Цзяо Їн. Методика естетичного розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на фортепіано : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2016. 23 с.

Ю Янь. Формування художньо-образних репрезентацій майбутніх бакалаврів музичного мистецтва засобами фортепіанних програмних творів : дис. ... доктора філософії : 014. Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2023. 237 с.

Arnheim R. *Art and visual perception: A psychology of the creative eye* (New version ed.). University of California Press, 1974.

Bandura A. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*. 1977. Vol. 84 (2). P. 191–215. DOI: <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>.

Feng Yingjie & Wang Mingda. Effect of music therapy on emotional resilience, well-being, and employability: a quantitative investigation of mediation and moderation. *BMC Psychology*. 2025. Vol. 13. P. 47. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40359-024-02336-x>.

Jing Jiang. Impact of music learning on students' psychological development with mediating role of self-efficacy and self-esteem. *PloS one*. 2024. Vol. 19 (9), e0309601. DOI: <https://doi.org/10.1371/JOURNAL.PONE.0309601>.

Joyu Lee, Hanne Mette Ridder & Charlotte Lindvang. Expanding the Music Breathing method: Integrating breath, music, and narratives for emotional growth. *The Arts in Psychotherapy*. 2025. Vol. 96. P. 102377. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.aip.2025.102377>.

Manli Hu. Delving into the structural model of students' music performance anxiety, self-efficacy, and motivation based on a self-determination theory. *Learning and Motivation*. 2024. Vol. 87, 102011. DOI: <https://doi.org/10.1016/J.LMOT.2024.102011>.

Vygotsky L. S. *Psychology of Art*. MIT Press, 1971.

Zimmerman B. J. Becoming a Self-Regulated Learner: An Overview. *Theory Into Practice*. 2002. Vol. 41 (2). P. 64–70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2.

杨姝媿. 高校艺术活动指导中的音乐创造性思维分析. *黄河之声*, 2025. Vol. 18. P. 219–222. DOI: <https://doi.org/10.19340/j.cnki.hhzs.2025.18.046>.

杨静- & 肖艳. 以美育心 : 表达性艺术治疗在大学生心理健康教育中的应用——评《高校大学生心理健康教育教学研究》. *高教探索*, 2026. Vol. 1, 129.

赵芳 & 贲严休. 艺术教育赋能大学生心理健康发展. *淮北职业技术学院学报*, 2025. Vol. 24 (05). P. 64–67. DOI: <https://doi.org/10.16279/j.cnki.cn34-1214/z.2025.05.009>.

魏双双. 高校艺术教育对大学生心理健康的影响探究. *山西青年*, 2023. Vol. 17. P. 196–198.

陈哲. 高校钢琴教学创新模式的构建. *陕西教育(高教)*, 2023. Vol. 8. P. 77–79. DOI: <https://doi.org/10.16773/j.cnki.1002-2058.2023.08.031>.

郑尧. 高校钢琴教学创新模式的构建. *艺术研究*, 2021. Vol. 6. P. 127–129. DOI: <https://doi.org/10.13944/j.cnki.ysyj.2021.0387>.

郑洁, 郑玮. 积极心理学融入艺术疗愈体验式课程对大学生积极心理品质的培养路径. *心理学进展*, 2025. Vol. 15 (5). P. 533–536. DOI: <https://doi.org/10.12677/ap.2025.155328>.

张展悦. 音乐作品的结构分析与教育启示——如何通过曲谱提高学生的音乐理解力. *黄河之声*, 2025. Vol. 13. P. 76–79. DOI: <https://doi.org/10.19340/j.cnki.hhzs.2025.13.016>.

The artistic-mental profile of music education in the theory and practice of training future art teachers

Shao Qi

Postgraduate Student

State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”,
Odesa, Ukraine

This article addresses the issue of integrating artistic and mental aspects into music education, shaped by the multifunctionality of music in society. It clarifies the phenomenon of “artistic mentality” and explores its content and functionality within pedagogical research and various academic discourses.

The aim of the article is to examine the phenomenon of artistic mentality in the context of the theory and practice of training future art teachers, with a specific focus on piano pedagogy. The study presents results of theoretical research on music psychology and the application of its principles to music education and the general preparation of future art and piano instructors.

Within a pedagogical approach, music education is considered not merely as a transfer of knowledge and skills, but as a process that facilitates the development of self-awareness, emotional and aesthetic judgment, and self-regulation (Zimmerman, 2002). Drawing on an interdisciplinary perspective—combining the psychology of art, educational psychology, music pedagogy, and empirical data from Chinese and Ukrainian scholars—the article analyzes the artistic-psychological and mental-health-promoting content of music education. It highlights its pedagogical significance for the training of future piano teachers and other music educators.

The article outlines the importance of artistic mentality in training future piano performers. It emphasizes the potential of polymodal performing creativity, specifically the significance of choral singing and conducting training for piano students.

Through a competency-based approach, the study identifies the significance and functionality of the artistic-mental content within musical works, as well as the structural and institutional aspects of practical training for future piano teachers. These include artistic and worldview values (ethno-mental, cultural identity), professional qualities (creative self-realization, emotional experience), and the ability to use musical works to create a positive, uplifting learning environment that influences the individual through the synergy of artistry and professional intentions.

The study defines the following functions of artistic-mental competence: artistic-worldview, emotional-representative, interpretative-self-expressive, as well as the function of mental healing and spiritual well-being.

Keywords: artistic mentality, musical art, music psychology, art education, future art teachers, future piano teachers, artistic-mental competence.

References

Van, Lu (2020). Pidhotovka maibutnix mahistriv muzychnoho mystetstva do formuvannia khudozhno-estetychnoho svitospryiniattia osobystosti zasobamy fortepiannoi muzyky [Preparing future masters of musical arts for the formation of an artistic and aesthetic perception of personality through piano music]. *PhD's thesis*. Odesa [in Ukrainian].

Dzhulai, H. A. (2003). Muzychna mentalnist: Sotsialno-filosofskyi analiz [Musical mentality: A socio-philosophical analysis]. *Abstract of PhD's thesis*. Odesa [in Ukrainian].

Ohanezova-Hryhorenko, O. V. (2009). Formuvannia profesiinoho mentalitetu maibutnix vokalistiv u protsesi fakhovoi pidhotovky [Formation of the professional mentality of future vocalists in the process of professional training]. *PhD's thesis*. Odesa: South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky [in Ukrainian].

Rebrova, O. Ye. (2019). Khudozhno-estetychni innovatsii mystetskoi osvity v pidhotovtsi maibutnix uchyteliv muzychnoho mystetstva i khoreografii [Artistic and aesthetic innovations of art education in the training of future teachers of musical arts and choreography]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni K. D. Ushynskoho – Scientific Bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky*, 4, 13–25. DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2019-4-2> [in Ukrainian].

Rebrova, O. (2023). Teoretychne doslidzhennia khudozhno-mentalnoho dosvidu v proektsii pedahohiky mystetstva: monohrafiia [Theoretical study of artistic and mental experience in the projection of art pedagogy: a monograph]. 2nd ed., revised and expanded. Sumy: FOP Tsioma S.P. DOI: <https://doi.org/10.24195/Rebrova2023> [in Ukrainian].

Tsiao, Yin (2016). *Metodyka estetychnoho rozvytku maibutnykh uchyteliv muzychnoho mystetstva v protsesi navchannia hry na fortepiani* [Methodology of aesthetic development of future music teachers in the process of piano training]. *Abstract of PhD's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Yu, Yan (2023). *Formuvannia khudozhno-obraznykh reprezentatsii maibutnykh bakalavriv muzychnoho mystetstva zasobamy fortepiannykh prohramnykh tvoriv* [Formation of artistic and figurative representations of future bachelors of musical arts through piano program works]. *PhD's thesis*. Odesa [in Ukrainian].

Arnheim, R. (1974). *Art and visual perception: A psychology of the creative eye* (New version ed.). University of California Press.

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84 (2), 191–215. DOI: <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>.

Feng, Yingjie & Wang, Mingda (2025). Effect of music therapy on emotional resilience, well-being, and employability: a quantitative investigation of mediation and moderation. *BMC Psychology*, 13, 47. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40359-024-02336-x>.

Jing, Jiang (2024). Impact of music learning on students' psychological development with mediating role of self-efficacy and self-esteem. *PLoS one*, 19 (9), e0309601. DOI: <https://doi.org/10.1371/JOURNAL.PONE.0309601>.

Joyu, Lee, Hanne, Mette Ridder & Charlotte, Lindvang (2025). Expanding the Music Breathing method: Integrating breath, music, and narratives for emotional growth. *The Arts in Psychotherapy*, 96, 102377. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.aip.2025.102377>.

Manli, Hu (2024). Delving into the structural model of students' music performance anxiety, self-efficacy, and motivation based on a self-determination theory. *Learning and Motivation*, 87, 102011. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.lmot.2024.102011>.

Vygotsky, L. S. (1971). *Psychology of Art*. MIT Press.

Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a Self-Regulated Learner: An Overview. *Theory Into Practice*, 41 (2), 64–70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2.

杨姝媿. (2025). 高校艺术活动指导中的音乐创造性思维分析. *黄河之声*, (18), 219–222. DOI: <https://doi.org/10.19340/j.cnki.hhzs.2025.18.046>.

杨静一 & 肖艳. (2026). 以美育心：表达性艺术治疗在大学生心理健康教育中的应用——评《高校大学生心理健康教育教学研究》. *高教探索*, (01), 129.

赵芳 & 贲严休谟. (2025). 艺术教育赋能大学生心理健康发展. *淮北职业技术学院学报*, 24 (05), 64-67. DOI: <https://doi.org/10.16279/j.cnki.cn34-1214/z.2025.05.009>.

魏双双 (2023). 高校艺术教育对大学生心理健康的影响探究. *山西青年*, (17), 196–198.

陈哲. (2023). 高校钢琴教学创新模式的构建. *陕西教育(高教)*, (08), 77–79. DOI: <https://doi.org/10.16773/j.cnki.1002-2058.2023.08.031>.

郑尧. (2021). 高校钢琴教学创新模式的构建. *艺术研究*, (06), 127–129. DOI: <https://doi.org/10.13944/j.cnki.ysyj.2021.0387>

郑洁, 郑玮. (2025). 积极心理学融入艺术疗愈体验式课程对大学生积极心理品质的培养路径. *心理学进展*, 15 (5), 533–536. DOI: <https://doi.org/10.12677/ap.2025.155328>.

张展悦. (2025). 音乐作品的结构分析与教育启示——如何通过曲谱提高学生的音乐理解力. *黄河之声*, (13), 76–79. DOI: <https://doi.org/10.19340/j.cnki.hhzs.2025.13.016>.

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу
(CC BY 4.0)

Received: February 15, 2026

Accepted: March 12, 2026

Published: April 22, 2026